

مرکز تحقیقات اسلامی

اصفهان

گامی

عمران
علیه السلام

www.ghaemiyeh.com
www.ghaemiyeh.org
www.ghaemiyeh.net
www.ghaemiyeh.ir

پہلی جلد

عقلمندان

سید محمد حسین حسینی ضیغمیان

۲۳۶

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

چهل حدیث عقل

نویسنده:

محمد حسین حسینی ضیغمیان

ناشر چاپی:

زائر - آستان مقدس حضرت معصومه علیها السلام

ناشر دیجیتال:

مرکز تحقیقات رایانه‌ای قائمیه اصفهان

فهرست

۵	فهرست
۷	چهل حدیث عقل
۷	مشخصات کتاب
۷	اشاره
۱۱	فهرست مطالب
۱۵	مقدمه
۲۴	۱. انواع عقل
۲۵	۲. رابطه عقل و تجربه
۲۶	۳. عامل زوال عقل
۲۷	۴. عامل تباهی عقل
۲۸	۵. محرومیت از سرمایه
۲۹	۶. اول امتحان، سپس اعتماد
۳۰	۷. تفاوت عقل و ادب
۳۱	۸. پیامد دنیادوستی
۳۲	۹. رابطه دوستی و عقل
۳۳	۱۰. عقل، شریعت درونی
۳۴	۱۱. کارکرد عقل و جهل
۳۵	۱۲. عقل، حجت خدا
۳۶	۱۳. نتیجه بهره گیری از عقل
۳۷	۱۴. عقل پربار
۳۸	۱۵. عقل، مرکب انسان
۳۹	۱۶. پرستش در سایه عقل
۴۰	۱۷. جمال ظاهری و باطنی
۴۱	۱۸. عقل دشمن هوای نفس

- ۴۲ ۱۹. عقل و دین
- ۴۳ ۲۰. کارکرد عقل کامل
- ۴۴ ۲۱. عقل، نخستین مخلوق
- ۴۵ ۲۲. عقل، زینت مرد
- ۴۶ ۲۳. اصل و ریشه انسان
- ۴۷ ۲۴. فروغ عقل
- ۴۸ ۲۵. راه غلبه بر مشکلات
- ۴۹ ۲۶. نقش رهبری عقل
- ۵۰ ۲۷. عقل، پشتوانه پرستش
- ۵۱ ۲۸. سرچشمه خیر
- ۵۲ ۲۹. مصیبت بی عقلی
- ۵۳ ۳۰. دستاورد عقل
- ۵۴ ۳۱. سکوت عاقلانه
- ۵۵ ۳۲. عقل و حکمت
- ۵۶ ۳۳. عاقل کیست؟
- ۵۷ ۳۴. وظایف عاقل
- ۵۸ ۳۵. عقل و تواضع
- ۵۹ ۳۶. کم عقل ترین مردم
- ۶۰ ۳۷. نشانه های عقل
- ۶۱ ۳۸. کارکرد عقل
- ۶۲ ۳۹. کمال عقل در چیست؟
- ۶۳ ۴۰. شاهد خردمندی
- ۶۴ کتابنامه
- ۶۶ درباره مرکز

چهل حدیث عقل

مشخصات کتاب

عنوان و نام پدیدآور: چهل حدیث عقل / محمد حسین حسینی ضیغمیان.

مشخصات نشر: قم: آستانه مقدسه قم، انتشارات زائر، 1387.

مشخصات ظاهری: 59ص.؛ 5/11×5/16 س م.

فروست: آستانه مقدسه قم، انتشارات زائر؛ 143. چهل حدیث؛ 14.

یادداشت: چاپ دوم.

موضوع: اربعینات -- قرن 14

موضوع: عقل -- احادیث

شناسه افزوده: آستانه مقدسه قم. انتشارات زائر

رده بندی کنگره: 9/143/BP143/8وچ 9 1387

رده بندی دیویی: 297/212

ص: 1

اشاره

1. انواع عقل ... 16
2. رابطه عقل و تجربه ... 17
3. عامل زوال عقل ... 18
4. عامل تباهی عقل ... 19
5. محرومیت از سرمایه ... 20
6. اول امتحان، سپس اعتماد ... 21
7. تفاوت عقل و ادب ... 22
8. پیامد دنیادوستی ... 23
9. رابطه دوستی و عقل ... 24
10. عقل، شریعت درونی ... 25
11. کارکرد عقل و جهل ... 26
12. عقل، حجت خدا ... 27
13. نتیجه بهره گیری از عقل ... 28
14. عقل پر بار ... 29
15. عقل، مرکب انسان ... 30
16. پرستش در سایه عقل ... 31
17. جمال ظاهری و باطنی ... 32
18. عقل دشمن هوای نفس ... 33
19. عقل و دین ... 34

20. کارکرد عقل کامل ... 35
21. عقل، نخستین مخلوق ... 36
22. عقل، زینت مرد ... 37
23. اصل و ریشه انسان ... 38
24. فروغ عقل ... 39
25. راه غلبه بر مشکلات ... 40
26. نقش رهبری عقل ... 41
27. عقل، پشتوانه پرستش ... 42
28. سرچشمه خیر ... 43
29. مصیبت بی عقلی ... 44
30. دستاورد عقل ... 45
31. سکوت عاقلانه ... 46
32. عقل و حکمت ... 47
33. عاقل کیست؟ ... 48
34. وظایف عاقل ... 49
35. عقل و تواضع ... 50
36. کم عقل ترین مردم ... 51
37. نشانه های عقل ... 52
38. کارکرد عقل ... 53
39. کمال عقل در چیست؟ ... 54
40. شاهد خردمندی ... 55

كَلَامُكُمْ نُورٌ

سخن شما اهل بیت، نور است.

زیارت جامعه کبیره

بر آستان احادیث اهل بیت، عقل خضوع می کند دل خشوع می یابد و روح سیراب می شود. احادیث نورانی ائمه اطهار علیهم السلام، منشوری است که حکمت های قدسی و معارف ناب الهی را بر دل ها و عقل ها می تاباند. گلشنی روح پرور و گنجینه ای گرانبها و سرمایه ای پایان ناپذیر است.

ص: 7

امام باقر علیه السلام فرمود :

شَرَّفًا أَوْ عَرَبًا ، فَلَا تَجِدَانِ عِلْمًا صَحِيحًا إِلَّا شَيْئًا خَرَجَ مِنْ عِنْدِنَا أَهْلِ الْبَيْتِ. (1)

به شرق و غرب جهان بروید ، هیچ دانش صحیحی نخواهید یافت ، مگر آن که از ما خاندان پیامبر صادر شده است .

همواره مدیون راویان ، محدثان و عالمان گذشته شیعه ایم که با دقت و درایت و مسئولیت شناسی ، سخنان نورانی پیشوایان معصوم را ثبت و ضبط کرده و به عنوان «میراث اهل بیت» به نسل های بعدی سپرده اند .

احادیث اهل بیت علیهم السلام آنگونه که خودشان فرموده اند ، «نور» است .

مجموعه های حدیثی ، دانشکده های صامت اما جاویدان امامان شیعه است که بشریت را آموزش غیر

ص: 8

1-1 . الکافی ، ج 1 ، ص 399 .

حضور می دهد و خرسندیم که ما میراث دار این

علوم و معارفیم . برای پیمودن راه صحیح زندگی و رهایی از حیرت ها و ضلالت ها و کج راهه ها ، نیازمند این احادیثیم که «چراغ راه» و هدایت گر اندیشه ها و صفابخش دل ها و جان ها است .

روایات پیامبر خدا صلی الله علیه و آله و اهل بیت او ، هم در عرصه مباحث اعتقادی برای ما «حجّت» است ، هم در قلمرو فقه و تبیین احکام شرع و حلال و حرام الهی سند و پشتوانه است ، هم در موضوعات اخلاقی ، تربیتی ، تهذیب نفس ، پند و موعظه ، سرشار از حکمت و بینش و هدایت است و اگر مردم با احادیث نورانی خاندان عصمت و طهارت آشنا شوند ، دل در گرو محبت و اطاعت آنان می نهند ، همانگونه که حضرت رضا علیه السلام فرمود : **إِنَّ النَّاسَ لَوْ عَلِمُوا مَحَاسِنَ كَلَامِنَا**

ص: 9

اگر مردم خوبی‌ها و زیبایی‌های سخن ما را بدانند، از ما پیروی می‌کنند.

بر این اساس، آموختن، نوشتن، بیان، نشر، شرح و تبیین، حفظ و تعلّم احادیث اهل بیت، کاری است ارزشمند و در راستای حفظ و گسترش فرهنگ اهل بیت علیهم السلام.

کتاب حدیثی شیعه، همچون دریایی عمیق و موج‌پر از گهرهای نفیس است. برای بهره‌گیری از ذخایر این اقیانوس ژرف و پرگهر، باید به غوّاصی در دل آن پرداخت و لؤلؤ و مرجان‌هایی به دست آورد و به نسل امروز و مشتاقان عرضه کرد.

«چهل حدیث نویسی»، یکی از گام‌های ارزشمند در نشر و تشریح احادیث عترت پاک نبوی است که

ص: 10

عالمان از دیرباز به آن مبادرت می ورزیدند و جامعه را از معنویت آثار اهل بیت بهره مند می ساختند . اینک

امامان فرموده اند : هر کس چهل حدیث از احادیث ما را حفظ کند ، در روز قیامت فقیه و دین شناس برانگیخته می شود ، هم پشتمانه چنین حرکت علمی و فرهنگی است ، هم ما را به ضرورت حفظ احادیث آنان آگاه می کند . چه حفظ به معنای به حافظه سپردن باشد ، چه ثبت و ضبط و جلوگیری از فراموش شدن و از بین رفتن باشد و چه به معنای حفظ در عمل . به هر حال ، تشویقی است برای رویکرد به معارف اهل بیت که در کلمات نورانی آنان نهفته است .

امروز ، نیاز جامعه به آشنایی با فرهنگ ناب اهل بیت ، بیش از هر زمان احساس می شود . عطش و استقبال هم که مردم از خود نشان می دهند ، ضرورت ارائه و عرضه کلمات خاندان عصمت را در قالبی روان ،

ص: 11

سهل الوصول و متناسب با اقشار مختلف علاقه مند ، روشن تر نشان می دهد و به همین دلیل ، مراکز و مؤسسات و اشخاصی به نشر «چهل حدیث»

می پردازند .

آستانه مقدسه حضرت معصومه علیها السلام نیز به عنوان یک حرکت فرهنگی در راه نشر احادیث پیشوایان دین و ترویج معارف عترت ، اقدام به چاپ این سلسله از چهل حدیث های موضوعی کرده است . موضوعات ، ابتدا در کمیته ای تعیین ، سپس به محققان و مؤلفان سفارش داده شده تا به گردآوری و تدوین چهل حدیث پیرامون موضوعات برگزیده پردازند . سعی شده است اغلب موضوعات ، اخلاقی ، تربیتی ، کاربردی و معارفی باشد . تا چه قبول افتد و چه در نظر آید .

ص: 12

احادیث نورانی و هدایتگر پیامبر خدا صلی الله علیه و آله وسلم و ائمه معصومین علیهم السلام، گنجینه ای گرانبهاست که با تلاش راویان و اصحاب ائمه و علمای دین، تدوین شده و به

عنوان ذخیره ای بی پایان و میراثی بس ارزشمند در اختیار مسلمانان و همه شیفتگان معارف دینی قرار گرفته است.

گرچه عالمان و محققان، با مراجعه مستمر به منابع حدیثی، همواره از این چشمه فیاض بهره گرفته و می گیرند، اما دریغ است که توده عظیم مردمی که امکان استفاده از متون و منابع عربی برایشان فراهم نیست، از این رهنمودها بی نصیب بمانند.

توصیه خود اهل بیت علیهم السلام نیز آن است که شیعیان، سخن و سیره و رهنمودهای آنان را بیاموزند و بنگارند و نشر دهند و به آن عمل کنند، تا در مسیر هدایت و صواب و حق قرار گیرند. از این رو، تدوین «چهل حدیث» درباره موضوعات مختلف، یکی از از

راه های نشر و گسترش این معارف ناب و آموزه های سازنده و هدایتگر است.

آنچه پیش رو دارید (چهل حدیث عقل)، گزیده ای

از انبوه احادیث فراوانی است که درباره «عقل» و جایگاه و ارزش و آثار و نشانه های آن روایت شده است و به ما می آموزد که چگونه این «چراغ باطنی» را روشن نگه داریم و از هدایت های این «حجّت درونی» و سرمایه ارزشمند بهره مند شویم و حیات عقلانی داشته باشیم.

به امید آن که با نورانیت احادیث اهل بیت علیهم السلام، دل و جانمان روشن شود و با فروغ این کلمات، در صراط مستقیم حق و رضای الهی گام برداریم. در همین جا از زحمات حجة الاسلام جناب آقای سید محمدحسین حسینی ضیغمیان که این چهل حدیث را گردآوری و تدوین نموده اند تقدیر می شود امیداست نورانیت کلام پیشوایان دینی، دل و جانمان را روشن سازد. آمین.

انتشارات زائر / آستانه مقدّسه

1388ش

ص: 14

قرآن کریم:

«كَذَلِكَ يُبَيِّنُ اللَّهُ لَكُمْ آيَاتِهِ لَعَلَّكُمْ تَعْقِلُونَ»؛ (1)

این چنین خدا آیاتش را برای شما روشن بیان می کند باشد. که شما خردورزی کنید (تعقل کنید).

ص: 15

1-1. بقره / 242.

1. انواع عقل

امام امیر مؤمنان علی علیه السلام :

الْعَقْلُ عَقْلَانِ عَقْلُ الطَّيْعِ وَعَقْلُ التَّجْرِبَةِ وَكِلَاهُمَا يُؤَدِّي إِلَى الْمُنْفَعَةِ؛ (1)

عقل، بر دو قسم است، یکی طبیعی و آن دیگری تجربی و نتیجه این هر دو عقل به سود آدمیان است.

ص: 16

1-1. بحار الانوار، ج 75، ص 6.

2. رابطه عقل و تجربه

امام امیر مؤمنان علی علیه السلام:

الْعَقْلُ حِفْظُ التَّجَارِبِ؛⁽¹⁾

عقل، حفظ تجربه های زندگی است.

ص: 17

1-1. تحف العقول، ص 79.

3. عامل زوال عقل

امام امیر مؤمنان علی علیه السلام :

ذَهَابُ الْعَقْلِ بَيْنَ الْهَوَى وَالشَّهْوَةِ؛ (1)

عقل آدمی در کشمکش میان هوای نفس و شهوات از بین می رود.

ص: 18

1-1. مستدرک الوسائل، ج 11، ص 211.

4. عامل تباهی عقل

امام امیر مؤمنان علی علیه السلام:

الْغَضَبُ يُفْسِدُ الْأَلْبَابَ وَيُبْعِدُ مِنَ الصَّوَابِ؛⁽¹⁾

خشم و غضب عقل ها را تباه می کند و آدمی را از صلاح و صواب دور می سازد.

ص: 19

1-1. مستدرک الوسائل، ج 12، ص 11.

5. محرومیت از سرمایه

امام امیر مؤمنان علی علیه السلام:

فَإِنَّ الشَّقِيَّ مَنْ حُرِمَ نَفْعَ مَا أُوتِيَ مِنَ الْعَقْلِ وَالتَّجَرِبَةِ؛ (1)

بدبخت و زیانکار کسی است که از سرمایه های عقل و تجربه ای که به او داده شده است سودی نبرد.

ص: 20

1-1. نهج البلاغه، ص 465.

6. اول امتحان، سپس اعتماد

امام امیر مؤمنان علی علیه السلام:

الطَّمَانِينَةُ إِلَى كُلِّ أَحَدٍ قَبْلَ الْإِخْتِيَارِ مِنْ قُصُورِ الْعَقْلِ؛ (1)

اطمینان به هر کس قبل از امتحان و آزمودن، از نارسایی عقل و کوتاهی خرد است.

ص: 21

1-1. غرر الحکم، ص 416، ش 9490.

7. تفاوت عقل و ادب

امام رضا علیه السلام :

الْعَقْلُ حِبَاءٌ مِنَ اللَّهِ وَالْأَدَبُ كُفَّةٌ، فَمَنْ تَكَلَّفَ الْأَدَبَ قَدَرَ عَلَيْهِ وَمَنْ تَكَلَّفَ الْعَقْلَ لَمْ يَزِدْ بِذَلِكَ إِلَّا جَهْلًا؛ (1)

عقل موهبت خداست و ادب بارنج و سختی به دست آید. پس کسی که در کسب ادب زحمت کشد آن را به دست می آورد و کسی که در کسب عقل رنج ببرد بر نادانی خویش افزاید.

ص: 22

1-1. الکافی، ج 1، ص 24.

8. پیامد دنیا دوستی

امام امیر مؤمنان علی علیه السلام :

حُبُّ الدُّنْيَا يُفْسِدُ الْعَقْلَ وَيَصُمُّ الْقَلْبَ عَنْ سَمَاعِ الْحِكْمَةِ؛ (1)

دنیا دوستی عقل را فاسد می کند و گوش دل را از شنیدن مطالب حکیمانه ناشنوا می سازد.

ص: 23

1-1. مستدرک الوسائل، ج 12، ص 41.

9. رابطه دوستی و عقل

رسول خدا صلی الله علیه و آله وسلم :

التَّوَدُّدُ إِلَى النَّاسِ نِصْفُ الْعَقْلِ؛ (1)

مهرورزی و دوستداری مردم نیمی از خرد است.

ص: 24

1-1. الكافي، ج 2، ص 643.

10. عقل، شریعت درونی

امام امیر مؤمنان علی علیه السلام:

الْعَقْلُ شَرْعٌ مِنْ دَاخِلٍ وَالشَّرْعُ عَقْلٌ مِنْ خَارِجٍ؛⁽¹⁾

عقل برای بشر دین داخلی است، چنان که دین برای او عقل خارجی است.

ص: 25

1-1. الحدیث، (روایات تربیتی)، ج 2، ص 51.

11. کارکرد عقل و جهل

امام امیر مؤمنان علی علیه السلام:

الْعَقْلُ يَهْدِي وَيُنْجِي وَالْجَهْلُ يُغْوِي وَيُرْدِي؛ (1)

عقل، هدایت می کند و نجات می دهد، و جهل گمراه و هلاک می سازد.

ص: 26

1-1. غرر الحکم، ص 51، ش 362.

12. عقل، حجت خدا

امام صادق عليه السلام:

حُجَّةُ اللَّهِ عَلَى الْعِبَادِ النَّبِيُّ، وَالْحُجَّةُ فِيمَا بَيْنَ الْعِبَادِ وَبَيْنَ اللَّهِ الْعَقْلُ؛ (1)

حجت خدا بر بندگان پیغمبر است و حجت میان بندگان و خدا عقل است.

ص: 27

1-1. الكافي، ج 1، ص 25.

13. نتیجه بهره گیری از عقل

رسول خدا صلی الله علیه و آله وسلم :

اسْتَرَشِدُوا الْعَقْلَ تَرَشِدُوا وَلَا تَعْصُوهُ فَتَنْدَمُوا؛ (1)

از عقل راهنمایی بخواهید تا هدایت شوید و از دستور عقل سرپیچی نکنید که پشیمان می شوید.

ص: 28

1-1. کنز الفوائد، ج2، ص31.

امام صادق علیه السلام:

لَا غِنَاءَ أَخْصَبُ مِنَ الْعَقْلِ وَلَا فَقْرَ أَحَطُّ مِنَ الْحُمَقِ؛ (1)

هیچ ثروتی به قدر عقل پر بار نیست، و هیچ فقری پست تر و پایین تر از حماقت نیست.

ص: 29

1-1. الکافی، ج 1، ص 29.

15. عقل، مرکب انسان

رسول خدا صلی الله علیه و آله وسلم :

لِكُلِّ شَيْءٍ مَطِيئَةٌ وَمَطِيئَةُ الْمَرْءِ الْعَقْلُ؛ (1)

هر چیزی مرکبی دارد و مرکب آدمی عقل است.

ص: 30

1-1. بحار الانوار، ج 1، ص 95.

16. پرستش در سایه عقل

امام امیر مؤمنان علی علیه السلام:

ما عُبِدَ اللَّهُ بِشَيْءٍ أَفْضَلَ مِنَ الْعَقْلِ؛ (1)

خداوند به چیزی پرستش نشده است که برتر از عقل باشد.

ص: 31

1-1. الکافی، ج 1، ص 18.

17. جمال ظاهری و باطنی

امام حسن عسکری علیه السلام:

حُسْنُ الصُّورَةِ جَمَالٌ ظَاهِرٌ وَحُسْنُ الْعَقْلِ جَمَالٌ بَاطِنٌ: (1)

زیبایی صورت، جمال ظاهری انسان است و زیبایی عقل و فکر، جمال باطنی اوست.

ص: 32

1-1. بحار الانوار، ج 1، ص 95.

18. عقل دشمن هوای نفس

امام امیر مؤمنان علی علیه السلام:

الْعَقْلُ حُسَامٌ قَاطِعٌ، قَاتِلٌ هَوَاكَ بِعَقْلِكَ؛ (1)

عقل شمشیر برّانی است، به وسیله عقل و خرد خود با هوای نفس خویش بجنگ.

ص: 33

1-1. مشکاة الأنوار، ص 249.

19. عقل و دین

رسول خدا صلی الله علیه و آله وسلم :

قَوَامُ الْمَرْءِ عَقْلُهُ وَلَا دِينَ لِمَنْ لَا عَقْلَ لَهُ؛ (1)

نظام زندگی و تکیه گاه بشر عقل او است و کسی که عقل ندارد، دین هم ندارد.

ص: 34

1-1. کنز الفوائد، ج2، ص31.

20. کارکرد عقل کامل

امام امیر مؤمنان علی علیه السلام:

العقلُ الكاملُ قاهرُ الطَّبعِ السُّوءِ؛⁽¹⁾

عقلی که به مرتبه کمال رسیده است، بر طبیعت و غرائز بد، غلبه می کند.

ص: 35

1-1. بحار الانوار، ج 75، ص 6.

21. عقل، نخستین مخلوق

رسول خدا صلی الله علیه و آله وسلم :

أَوَّلُ مَا خَلَقَ اللَّهُ الْعَقْلُ؛ (1)

عقل، نخستین آفریده خداوند است.

ص: 36

1-1. بحار الانوار، ج 1، ص 97.

22. عقل، زينت مرد

امام امير مؤمنان على عليه السلام:

زِينَةُ الرَّجُلِ عَقْلُهُ؛ (1)

زيور مرد، خرد اوست.

ص: 37

1-1. كنز الفوائد، ج1، ص199.

23. اصل و ریشه انسان

امام صادق علیه السلام:

كان أمير المؤمنين عليه السلام يقول: أَصْلُ الْإِنْسَانِ لُتُّهُ، وَعَقْلُهُ وَدِينُهُ؛⁽¹⁾

امیر مؤمنان علیه السلام می فرمود: اصل انسان فهم و خرد و دین اوست.

ص: 38

1-1. امالی صدوق، ص 240.

24. فروغ عقل

امام امیر مؤمنان علی علیه السلام :

مَثَلُ الْعَقْلِ فِي الْقَلْبِ كَمَثَلِ السَّرَاجِ فِي وَسْطِ الْبَيْتِ؛ (1)

مَثَلُ عَقْلِ دَرِ قَلْبِ (آدمی) مَانَدِ چَرَاغِ رُوشَنی دَرِ مِیَانِ خَانِهِ اسْت.

ص: 39

1-1. علل الشرایع، ج 1، ص 98.

25. راه غلبه بر مشکلات

امام امیر مؤمنان علی علیه السلام:

لا يُسْتَعَانُ عَلَى الدَّهْرِ إِلَّا بِالْعَقْلِ؛ (1)

بر مشکلات روزگار، جز به یاری خرد، نمی توان چیره گشت.

ص: 40

1-1. بحار الانوار، ج 75، ص 7.

امام امير مؤمنان علي عليه السلام :

الْعُقُولُ أَيْمَّةُ الْأَفْكَارِ، وَالْأَفْكَارُ أَيْمَّةُ الْقُلُوبِ، وَالْقُلُوبُ أَيْمَّةُ الْحَوَاسِّ، وَالْحَوَاسُّ أَيْمَّةُ الْأَعْضَاءِ؛ (1)

خردھا راهبران انديشه هايند، و انديشه ها راهبران دلھا، و دلھا راهبران حواس و حواس راهبران اندام هايند.

ص: 41

1-1. كنز الفوائد، ج 1، ص 200.

27. عقل، پشوانه پرستش

رسول خدا صلی الله علیه و آله وسلم :

لِكُلِّ شَيْءٍ دِعَامَةٌ، وَدِعَامَةُ الْمُؤْمِنِ عَقْلُهُ، فَيَقْدِرُ عَقْلُهُ تَكُونُ عِبَادَتُهُ لِرَبِّهِ؛ (1)

هر چیزی ستونی دارد، ستون و تکیه گاه مؤمن عقل اوست و خداپرستی او به قدر عقل او خواهد بود.

ص: 42

1-1. کنز الفوائد، ج2، ص31.

رسول خدا صلی الله علیه و آله وسلم :

إِنَّمَا يُدْرِكُ الْخَيْرَ كُلَّهُ بِالْعَقْلِ، وَلَا دِينَ لِمَنْ لَا عَقْلَ لَهُ؛ (1)

همه خوبی ها را با عقل می توان دریافت و هرکه عقل ندارد دین ندارد.

ص: 43

1-1. تحف العقول، ص 54.

29. مصیبت بی عقلی

امام باقر علیه السلام:

لا مُصِيبَةَ كَعَدَمِ الْعَقْلِ؛ (1)

هیچ مصیبتی مانند بی عقلی نیست.

ص: 44

1-1. تحف العقول، ص 286.

30. دستاورد عقل

امام امیر مؤمنان علی علیه السلام:

الدِّينُ وَالْأَدَبُ نَتِيجَةُ الْعَقْلِ؛⁽¹⁾

دین داری و رعایت ادب نتیجه عقل است (هرکه عاقل باشد هر دو را به دست می آورد).

ص: 45

1-1. غرر الحکم، ص 84، 1377.

امام امیر مؤمنان علی علیه السلام :

الْعَاقِلُ إِذَا سَكَتَ فَكَّرَ، وَإِذَا نَطَقَ ذَكَرَ وَإِذَا نَظَرَ اعْتَبَرَ؛ (1)

عاقل هرگاه خاموش شود فکر کند، و هرگاه گویا شود ذکر خدا کند، و هرگاه نگاه کند عبرت گیرد.

ص: 46

1-1. غرر الحکم، ص 54، ش 462.

امام امیر مؤمنان علی علیه السلام :

الْعَاقِلُ مَنْ وَضَعَ الْأَشْيَاءَ مَوَاضِعَهَا، وَالْجَاهِلُ ضِدُّ ذَلِكَ؛ (1)

عقل کسی است که چیزها را در جایگاه آنها بگذارد و نادان بر خلاف این است. (مثلاً اگر احسان کند، به کسی کند که اهلیت آن را داشته باشد و اگر منع کند، از کسی کند که مستحق منع باشد).

ص: 47

33. عاقل کیست؟

امام امیر مؤمنان علی علیه السلام :

الْعَاقِلُ مَنْ غَلَبَ هَوَاهُ وَلَمْ يَبِعْ آخِرَتَهُ بِدُنْيَاةٍ؛ (1)

عاقل کسی است که بر خواهش های نفسانی خود [غالب باشد] و آخرت خود را به دنیای خویش نفروشد.

ص: 48

1-1. غرر الحکم، ص 54، ش 452.

34. وظایف عاقل

امام صادق علیه السلام:

عَلَى الْعَاقِلِ أَنْ يَكُونَ عَارِفًا بِزَمَانِهِ، مُقْبِلًا عَلَى شَأْنِهِ، حَافِظًا لَلِلسَانِ؛ (1)

بر مرد عاقل است که دوره و زمانه خود را بشناسد، به کار خود پردازد و زبان خود را نگه دارد.

ص: 49

1-1. الکافی، ج 2، ص 116.

35. عقل و تواضع

امام کاظم علیه السلام :

إِنَّ لُقْمَانَ قَالَ لِابْنِهِ: تَوَاضَعْ لِلْحَقِّ تَكُنْ أَعْقَلَ النَّاسِ؛ (1)

لقمان به فرزند خویش گفت: ای فرزند! در برابر حق متواضع باش تا داناترین مردم باشی.

ص: 50

1-1. الکافی، ج 1، ص 16.

36. کم عقل ترین مردم

امام صادق علیه السلام:

أَنْقَصُ النَّاسِ عَقْلاً مَنْ ظَلَمَ دُونَهُ وَلَمْ يَصْنَعْ عَمَّنْ اِعْتَدَرَ إِلَيْهِ؛ (1)

کم عقل ترین مردم کسی است که به پایین تر از خود ظلم نماید و از کسی که از او معذرت می خواهد، گذشت نکند.

ص: 51

1-1. بحار الانوار، ج 78، ص 228.

37. نشانه های عقل

رسول خدا علیه السلام :

وإنَّ مِنْ عَلاماتِ العَقلِ: التَّجافِي عَن دارِ العُرُورِ وَالإِنابَةَ إِلى دارِ الخُلُودِ، وَالتَّروُدَ لِسُكُنَى القُبُورِ وَالتَّاهُّبَ لِیومِ النُّشُورِ؛ (1)

از نشانه های عقل، دل نبستن به دنیای فریبنده است و برگشت به سوی سرای جاویدان، و ره توشه برداشتن برای خانه قبر و آماده شدن برای روز قیامت است.

ص: 52

1-1. ارشاد القلوب، ج 1، ص 45.

38. کارکرد عقل

امام امیر مؤمنان علی علیه السلام:

ثَمَرَةُ الْعَقْلِ لُزُومُ الْحَقِّ؛⁽¹⁾

ثمره خرد، پیروی از حق است.

ص: 53

1-1. غرر الحکم، ص 53، ش 413.

39. کمال عقل در چیست؟

امام صادق علیه السلام:

كَمَالُ الْعَقْلِ فِي ثَلَاثٍ: التَّوَّاضُعُ لِلَّهِ، وَحُسْنُ الْيَقِينِ، وَالصَّمْتُ إِلَّا مِنْ خَيْرٍ؛ (1)

کمال عقل در سه چیز است: فروتنی برای خدا، یقین نیکو (به مبدأ و معاد) و خاموش بودن جز از خیرگویی.

ص: 54

1-1. الاختصاص، ص 244.

امام صادق علیه السلام :

يُسْتَدَلُّ بِكِتَابِ الرَّجُلِ عَلَى عَقْلِهِ وَمَوْضِعِ بَصِيرَتِهِ، وَبِرَسُولِهِ عَلَى فَهْمِهِ وَفُطْنَتِهِ؛ (1)

نوشته و نامه هر کسی، دلیل و نشانه عقل و بصیرت اوست و پیک فرستاده او، نشانه فهم و زیرکی اوست.

ص: 55

1. دیلمی، شیخ حسن، ارشاد القلوب الی الصواب، دو جلدی، ناشر شریف رضی، قم، اول، 1412ق.
2. شیخ مفید، محمد بن نعمان، الاختصاص، یک جلدی، کنگره شیخ مفید، قم، 1413ق.
3. شیخ صدوق، امالی، یک جلدی، نشر اعلمی، بیروت، 1400ق.
4. مجلسی، محمدباقر، بحار الانوار، 110 جلدی، مؤسسه الوفاء، بیروت، 1404ق.
5. حرانی، حسن بن شعبه، تحف العقول، 1 جلدی، جامعه مدرسین، قم، 1404ق.
6. راوندی، قطب الدین، الدعوات، یک جلدی، انتشارات مدرسه امام مهدی (عج)، قم، 1407ق.

7. شيخ صدوق، علل الشرايع، 2 جلدی، نشر داوری، قم، اول، بی تا.
8. تمیمی آمدی، عبدالواحد بن محمد، غرر الحکم، یک جلدی، انتشارات دفتر تبلیغات اسلامی، قم، 1366 ش.
9. کلینی، ثقة الاسلام محمد بن یعقوب، الکافی، 5 جلدی، اسلامیہ، تہران، 1362 ش.
10. کراچکی، ابوالفتح، کنز الفوائد، 2 جلدی، دار الذخائر، قم، اول، 1410 ق.
11. برقی، احمد بن محمد بن خالد، المحاسن، یک جلدی، دار الکتب الاسلامیہ، قم، 1371 ق.
12. نوری، میرزا حسین، مستدرک الوسائل، 18 جلدی، مؤسسہ آل البیت، قم، 1408 ق.
13. طبرسی، ابوالفضل علی بن حسن، یک جلدی، مشکاة الأنوار، کتابخانہ حیدریہ، نجف، 1385 ہ- ق.
14. امام علی علیہ السلام، نہج البلاغہ، گردآوری سید رضی، دار الهجرة، قم، بی تا.

بسمه تعالی

هَلْ يَسْتَوِي الَّذِينَ يَعْلَمُونَ وَالَّذِينَ لَا يَعْلَمُونَ

آیا کسانی که می دانند و کسانی که نمی دانند یکسانند؟

سوره زمر / 9

آدرس دفتر مرکزی:

اصفهان - خیابان عبدالرزاق - بازارچه حاج محمد جعفر آباده ای - کوچه شهید محمد حسن توکلی - پلاک 129/34 - طبقه اول

وب سایت: www.ghbook.ir

ایمیل: Info@ghbook.ir

تلفن دفتر مرکزی: 03134490125

دفتر تهران: 021 - 88318722

بازرگانی و فروش: 09132000109

امور کاربران: 09132000109

مرکز تحقیقات رایانگی

اصفهان

گامی

WWW

برای داشتن کتابخانه های تخصصی
دیگر به سایت این مرکز به نشانی

www.Ghaemiyeh.com

www.Ghaemiyeh.net

www.Ghaemiyeh.org

www.Ghaemiyeh.ir

مراجعه و برای سفارش با ما تماس بگیرید.

۰۹۱۳ ۲۰۰۰ ۱۰۹

